

■ Rezygnacja Annegret Kramp-Karrenbauer i jej polityczne konsekwencje dla CDU

Piotr Kubiak

W poniedziałek (10.02.2020) przewodnicząca CDU Annegret Kramp-Karrenbauer niespodziewanie zapowiedziała swą rezygnację z kierowania partią. Bezpośrednim powodem decyzji były spory wewnątrzpartyjne będące następstwem kontrowersji związanych z wyborem premiera Turynгии i niemożność narzucenia woli kierownictwa partii jej krajowej organizacji w Turynгии. Obecna przewodnicząca zamierza jeszcze przygotować wybór swojego następcy oraz przyszłego kandydata partii chadeckich na kanclerza, który przeprowadzony zostanie najpóźniej podczas grudniowego kongresu partii. A. Kramp-Karrenbauer nadal będzie kierowała resortem obrony w rządzie federalnym. Zapowiedź rezygnacji przewodniczącej CDU otworzyła szerokie pole do spekulacji na temat wyboru jej następcy i potencjalnego kanclerza. Wybór konkretnej osoby może skutkować zmianą lub kontynuacją kursu CDU wyznaczonego przez Angelę Merkel.

Kontrowersje wokół wyboru premiera Turynгии

Impulsem, który wywołał całą lawinę zdarzeń, było głosowanie Landtagu Turynгии w sprawie wyboru nowego premiera rządu krajowego. Należy zaznaczyć, że po ostatnich wyborach krajowych w Turynгии (z 27 października 2019 r.) na krajowej scenie politycznej wytworzyła się sytuacja patowa. Największe poparcie zyskały partie antysystemowe - *Die Linke* i *AfD* - uzyskując łącznie 54,4% głosów i 51 na 90 mandatów, co oznaczało, że bez wsparcia jednej z nich żaden rząd krajowy nie uzyska poparcia większości Landtagu. Wszystkie pozostałe partie wykluczały możliwość jakiegokolwiek współpracy z antyimigrancką *AfD*, a trzecia pod względem wielkości frakcja CDU (i najmniejsza FDP) odrzucały możliwość koalicji z *Die Linke*.

Redakcja:
Radosław Grodzki
Karol Janoś
(redaktor naczelny)
Piotr Kubiak
Krzysztof Malinowski

Korekta:
Hanna Różanek

Nr 4(424)/2020
12.02.2020

ISSN 2450-5080

Biuletyny dostępne
także dzięki:
NEWSLETTER IZ
FACEBOOK
SCRIBD
LINKEDIN
TWITTER

Po wyborach uformowała się mniejszościowa koalicja lewicowa *Die Linke-SPD-Zieloni* (podpisano nawet porozumienie koalicyjne) kierowana przez Bodo Ramelowa (*Die Linke*), dysponująca poparciem 42 na 90 posłów. Zgodnie z konstytucją Turyngii wyboru premiera rządu krajowego dokonuje Landtag bezwzględną większością głosów w dwóch pierwszych turach głosowania, a do zwycięstwa w trzeciej turze wystarcza zwykła większość.

5 lutego 2020 r. przeprowadzone zostały wybory nowego premiera Turyngii. W pierwszej i drugiej turze głosowania B. Ramelow zdecydowanie pokonał kandydata *AfD* Christopha Kindervatera, lecz nie uzyskał bezwzględnej większości głosów (zabrakło mu odpowiednio dwóch i trzech głosów). Do trzeciej tury zgłoszony został przez *FDP* jeszcze jeden kandydat - Thomas Kemmerich. Niespodziewanie zwyciężył T. Kemmerich (45 głosów), drugi był B. Ramelow (44 głosy), a Ch. Kindervater nie uzyskał żadnego głosu (jeden poseł wstrzymał się). T. Kemmerich zwyciężył dzięki poparciu frakcji *CDU* i *FDP* oraz taktycznemu manewrowi *AfD*, która wsparła jego kandydaturę porzucając Ch. Kindervatera. Dzięki temu manewrowi udało się *AfD* osiągnąć dwa zasadnicze cele: zapobiec powstaniu koalicji lewicowej, a jednocześnie wymanewrować i ośmieszyć *CDU* i *FDP*.

Zwycięstwo T. Kemmericha wywołało polityczną burzę nie tylko w Turyngii, ale również w Berlinie. Nowo wybrany premier swój sukces zawdzięczał uzyskaniu chwilowego poparcia większości w Landtagu. Nie miał gotowego programu rządowego i dopiero zamierzał budować wokół siebie koalicję. Jednak pod wpływem różnych nacisków (m.in. ze strony kierownictwa własnej partii i *CDU*) dzień po wyborze zapowiedział swą rezygnację (8 lutego T. Kemmerich oficjalnie podał się do dymisji). Turyngia pozostała bez premiera, a dotychczasowy rząd B. Ramelowa pozostał w roli zarządu komisarycznego. Nadal trwa dyskusja, czy po rezygnacji T. Kemmericha ponownie dojdzie do wyboru premiera, czy zostaną rozpisane przedterminowe wybory (do samorozwiązania jest niezbędna zgoda 2/3 Landtagu).

Chaos w *CDU* i napięta sytuacja w rządzie federalnym

Wydarzenia w Turyngii wywołały największe zamieszanie w *CDU*. Jej frakcja w Landtagu Turyngii ośmieszyła partię, głosując (wprawdzie nie w pełni świadomie, gdyż głosowanie było tajne) wspólnie z *AfD*. Co gorsza krajowa organizacja *AfD* w Turyngii należy do najbardziej radykalnych w partii, a kieruje nią znany z kontrowersyjnych wypowiedzi lider tzw. „Skrzydła” Björn Höcke. Zgodnie z zaleceniami partyjnej centrali lokalna *CDU* miała unikać poparcia jakiegokolwiek kandydata *AfD* i *Die Linke* lub wspólnego głosowania z *AfD*. Zakładano, że w trzeciej turze głosowania zwycięży B. Ramelow, a frakcja *CDU* wstrzyma się od głosu. Dzięki temu powstałby mniejszościowy rząd lewicowy, który *CDU* mogłaby z ław opozycji kontrolować i dość łatwo obalić. W ostatniej chwili frakcja chadecka zdecydowała się poprzeć kandydata liberałów, co w obliczu manewru *AfD* doprowadziło do całego zamieszania. W efekcie przewodniczący frakcji *CDU* w Landtagu Turyngii Mike Mohring podał się do dymisji (pozostał na czele krajowej organizacji partii). Tymczasem centrala partyjna *CDU* na całą sytuację patrzyła szerzej. Przewodnicząca *CDU* A. Kramp-Karrenbauer i kanclerz Angela Merkel musiały się liczyć z nastrojami koalicyjnej *SPD*,

której liderzy wyrazili wielkie zaniepokojenie sytuacją w Turyngii i „zdradą” CDU. Sytuacja w rządzie federalnym była w ostatnich tygodniach napięta ze względu na rosnące oczekiwania nowego kierownictwa SPD. Ewentualny rozpad koalicji i upadek rządu federalnego na kilka miesięcy przed objęciem przez Niemcy prezydencji w Radzie Unii Europejskiej byłby dla Berlina katastrofą wizerunkową.

Dlatego kierownictwo CDU wzmożło działania dyscyplinujące krajową organizację partyjną w Turyngii. W jednogłośnie uchwalonej uchwałach prezydium CDU z 7 lutego 2020 zaznaczono, że partia nie poprze żadnego kandydata na premiera z ramienia *Die Linke* i *AfD* lub wspieranego przez *AfD*, ale jest gotowa poprzeć kandydata SPD lub Zielonych, który będzie łączył, a nie dzielił kraj. Jeśli to się nie powiedzie, CDU opowie się za przedterminowymi wyborami w Turyngii. CDU w Turyngii nie akceptowała części zaleceń partyjnej centrali, a A. Kramp-Karrenbauer nie była w stanie narzucić swej woli posłom CDU w Landtagu Turyngii. W tym czasie kanclerz A. Merkel wymusiła rezygnację pełnomocnika rządu ds. Niemiec wschodnich Christiana Hirte, który pogratulował T. Kemmerichowi wyboru na urząd premiera. Jego stanowisko w tej sprawie było sprzeczne z wolą rządu federalnego (w skład koalicji wchodzi jednak SPD), a kanclerz A. Merkel i przewodnicząca CDU A. Kramp-Karrenbauer starały się łagodzić napięcie w łonie koalicji. Jednocześnie Ch. Hirte jest wiceprzewodniczącym krajowej CDU w Turyngii, co wzmożło konflikt na linii centrala partyjna/rząd federalny-krajowa CDU w Turyngii. Ch. Hirte zyskał wsparcie ze strony Alexandra Mitscha lidera Unii Wartości (*WerteUnion*) i innych członków tej konserwatywnej grupy działającej w szeregach partii chadeckich. Wywołało to ostre reakcje ze strony przedstawicieli centrum i lewego skrzydła CDU (m.in. Ruprecht Polenz, sama A. Kramp-Karrenbauer), którzy zarzucali Unii Wartości, że swoimi działaniami powodują zamieszanie w partii. Perspektywa pogłębienia sporów wewnątrzpartyjnych, a nawet rozłamu w partii, to było zbyt wiele dla przewodniczącej partii.

A. Kramp-Karrenbauer zapowiedziała swą rezygnację z kierowania partią 10 lutego br. podczas porannego posiedzenia prezydium CDU. Informację tę - po przeprowadzeniu narady z członkami prezydium i zarządu partii - potwierdziła na specjalnie zwołanej konferencji prasowej. Zapowiedziała również, że nie będzie ubiegać się o partyjną nominację kanclerską. Przed ustąpieniem ze stanowiska szefa partii A. Kramp-Karrenbauer zamierza jeszcze przeprowadzić wybór swego następcy i kandydata partii chadeckich na kanclerza. Jej zdaniem powinna być to jedna i ta sama osoba, gdyż łączenie funkcji kanclerza i przewodniczącego CDU wpływa pozytywnie na wzrost autorytetu lidera w szeregach partii. Ponowny wybór przewodniczącego i kierownictwa partii planowano przeprowadzić podczas kongresu CDU w grudniu br., lecz w związku z zaistniałą sytuacją termin zjazdu może zostać przyspieszony lub wcześniej zwołany zostanie nadzwyczajny kongres CDU.

Chadecja w kryzysie

Spór na linii kierownictwo partii a jej organizacja krajowa w Turyngii pokazał jak bardzo skłócona jest CDU. Okazało się, że A. Kramp-Karrenbauer - po minimalnym zwycięstwie nad Friedrichem Merzem w wyborach na przewodniczącego CDU w grudniu 2018 r. - nie zdołała zjednoczyć wokół siebie partii, pomimo licznych

inicjatyw i gestów z jej strony. Między partyjną centralą (gdzie ugruntowała swą pozycję) a jej terenowymi organizacjami dochodzi do poważnych rozbieżności. A. Kramp-Karrenbauer nie zdołała zbudować w partii odpowiedniego autorytetu i wystarczającego zaplecza. Nie pomogły jej również ostatnie niepowodzenia wyborcze *CDU* (wybory do Parlamentu Europejskiego oraz wybory krajowe w Brandenburgii, Saksonii i Turyngii) oraz fakt rozdzielenia stanowiska przewodniczącego z funkcją kanclerza lub lidera opozycji. Nie poradziła sobie ze spadkiem odziedziczonym po ostatnich latach rządów A. Merkel.

Wydaje się, że od czasu kryzysu migracyjnego dotychczasowy kurs modernizacyjny *CDU* forsowany przez A. Merkel budził coraz większe opory w partii, zwłaszcza jej konserwatywnego skrzydła. Polityka rządu A. Merkel wobec uchodźców wyostriżyła podziały w *CDU* (i siostrzanej *CSU*). To właśnie przez partie chadeckie przebiegał podział na zwolenników i przeciwników polityki migracyjnej rządu federalnego. Jednocześnie nasilała się konkurencja ze strony antyimigranckiej *AfD*, która dla partii chadeckich stała się poważnym konkurentem lokującym się bardziej na prawo i która przechwyciła część dotychczasowych zwolenników *CDU* i *CSU* niechętnie patrzących na działania rządu A. Merkel. W tym kontekście kurs centrowy *CDU* oraz całkowita negacja *AfD* (odrzucanie jakiegokolwiek dyskusji z tym ugrupowaniem) przestały opłacać się chadecji. Z drugiej strony wzrost znaczenia tematyki związanej z ochroną klimatu powodował nasilającą się konkurencję ze strony Zielonych, zdaniem wyborców najbardziej kompetentnej partii w tej materii. Wszystko to spowodowało, że notowania sondażowe *CDU* i *CSU* spadły z poziomu ponad 40% w połowie 2015 r. do 27-28% na początku 2020 r.

Potencjalni następcy Kramp-Karrenbauer

Zapowiedź rezygnacji A. Kramp-Karrenbauer otworzyła spekulacje na temat jej potencjalnych następców na stanowisku przewodniczącego partii i kandydata partii chadeckich na kanclerza. Najpoważniejszym kandydatem wydaje się Friedrich Merz, który w grudniu 2018 r. niewielką liczbą głosów (482 do 517) przegrał z A. Kramp-Karrenbauer rywalizację o stanowisko przewodniczącego partii. Już w kwietniu ma być do dyspozycji partii. F. Merz to od lat jeden z najpoważniejszych partyjnych rywali A. Merkel, którego w przeszłości pozbawiła stanowisk i odsunęła w cień. Uważany jest za eksperta w sprawach gospodarczych, ma silne wsparcie partyjnych konserwatystów, jak i liberałów. Jest bardzo popularny wśród działaczy średniego i niższego szczebla (ma wsparcie *WerteUnion*, która widzi go w roli przyszłego przewodniczącego *CDU* i kanclerza oraz silne wpływy w kręgach gospodarczych i w *Junge Union* – partyjnej organizacji młodzieżowej). Jego zwycięstwo oznaczać może przesunięcie *CDU* w prawo. Dzięki temu wzmocnieniu uległaby pozycja *CDU* kosztem *AfD* i *FDP*, ale znacznie trudniejsze stałyby się ewentualne rozmowy koalicyjne z Zielonymi i *SPD*. Poważnym kandydatem może być Armin Laschet, wiceprzewodniczący partii i premier Nadrenii Północnej-Westfalii, wspierany przez lewe skrzydło i część centrum partii, który mógłby odzyskać dla partii część elektoratu utraconego na rzecz Zielonych. Mógłby on w pewnym stopniu kontynuować kurs A. Kramp-Karrenbauer i A. Merkel. Wśród kandydatów do objęcia schedy

po A. Kramp-Karrenbauer wymieniani są też młodszy działacze, jak ambitny minister zdrowia Jens Spahn czy premier Szlezwika-Holsztynu Daniel Günther. J. Spahn znany był w przeszłości jako krytyk polityki migracyjnej A. Merkel, a po wejściu w marcu 2018 r. do rządu sprawnie kieruje resortem zdrowia. D. Günther postrzegany jest raczej jako zwolennik kursu centrowego, nie bez znaczenia jest doświadczenie płynące ze współpracy w rządzie krajowym (od czerwca 2017 r. do lutego 2018 r.) z przewodniczącym Zielonych Robertem Habeckiem.

Wybór kandydata na kanclerza: opcja Söder

Nie można wykluczyć sytuacji, że w obliczu sporów w *CDU* wokół wyboru nowego przewodniczącego partii, to przewodniczący *CSU* i premier Bawarii Markus Söder będzie kandydatem partii chadeckich na kanclerza. Już dwukrotnie - w 1980 r. (Franz Josef Strauß) i w 2002 r. (Edmund Stoiber) - członkowie *CSU* byli kandydatami partii chadeckich na kanclerza. Według najnowszego sondażu ośrodka Forsa (z 10 lutego), wśród zwolenników *CDU* i *CSU* aż 35% badanych widziałoby F. Merza w roli kandydata partii chadeckich na kanclerza, A. Lascheta 19%, M. Södera 16%, J. Spahna 7%, a 23% żadnego z nich.

CDU stoi nie tylko przed wyborem nowego przewodniczącego i (wraz z *CSU*) kandydata na kanclerza. Partia musi obrać także kierunek, w jakim będzie zmierzać (podczas grudniowego kongresu planowana jest debata wokół nowego programu zasadniczego partii), a wybór nowego przewodniczącego oznaczać będzie zwycięstwo jednego z zarysowujących się kierunków. Niewykluczone, że za kilkanaście miesięcy dobiegnie końca era Merkel także w jej własnej partii.

Tezy zawarte w tekście wyrażają jedynie opinie autora.

Piotr Kubiak - dr, historyk, analityk Instytutu Zachodniego, zainteresowania badawcze: dzieje Niemiec w XIX i XX w., ewolucja niemieckiego systemu partyjnego.